

OPINIE

Uitbreiding

Energie Nederland, jaargang 11, nr. 5 • dinsdag 8 april 2008

Machtspolitiek

Dezer dagen zijn we getuige van een flink potje politiek armpje drukken. Het onderwerp is uitbreiding op termijn van de NAVO met Georgië, Oekraïne en Ma-

Door
Coby van der
Linde

cedonië. Twee van de drie zijn voormalige Sovjetstaten, de derde een brokstuk van het voormalige Joegoslavië. De Verenigde Staten zijn fervent voorstander van de uitbreiding, terwijl, met Duitsland en Frankrijk voorop, enkele continentaal Europese staten tegenstander zijn. Ook Rusland laat zich als felle tegenstander niet onbetuigd. Immers, met deze uitbreiding, zonder een perspectief voor Rusland om deelnemer te worden aan een van de institutionele verbanden - NAVO en/of EU -, wordt dit toch voornamelijk Europees land van deelname aan het westerse familieleven geïsoleerd.

Westerse familie

Deze complexe strategische situatie kan bedoeld zijn als aanmoediging voor Rusland om zich wat meer te voegen naar de gebuiken van de westerse familie. Dat is echter wel een heel ingewikkelde manier om een stabiele en volwassen relatie aan te willen gaan. Eerder moet Rusland vrezen, dat de huidige initiatieven passen in het ouderwetse beleid van insluiting (containment), het inperken van de

macht en invloedssfeer van Rusland. Of dat voor de energierelatie, om maar eens wat te noemen, zo'n handig beleid is valt nog te bezien. Immers, Rusland wordt dan teruggeworpen op zijn energierijke zelf, op de band met de energierijke Centraal Aziatische landen en het verband van deze landen in de Sjanghai-samenwerking met China. Vanuit de energierelatie met Rusland en de hoop op nauwere energierelaties met Centraal Azië is het standpunt van de tegenstribbelende continentaal Europese landen niet moeilijk te begrijpen. de EU zal altijd met Rusland op een continent leven, heeft tamelijk uitgebreide economische banden, en zoekt nog naar de inrichting van de strategische relatie, terwijl voor de Amerikanen de politieke en economische inrichting van het continent een groot strategisch spel is ten dienste van vooral de Amerikaanse belangen.

Herhaling

In zijn nadagen probeert Bush de kaart van Europa nog even anders in te kleuren, want, net als bijna 50 jaar geleden, zal toetreding tot de NAVO een soort van Amerikaanse belofte inhouden, waarmee ook het lidmaatschap van de EU naderbij komt. Dat hierbij een lange adem vereist kan zijn, blijkt uit de lange en moeizame onderhandelingen met Turkije over het EU-lidmaatschap, die al dateren van 1963 en die min of meer op dezelfde manier tot stand kwamen. Dat kan als argument dienen dat de soep niet zo heet gegeten zal worden wat het EU-lidmaatschap betreft, maar de relatie met Turkije heeft altijd als een molensteen

om de buitenlandspolitieke nek van de EU gehangen. De Amerikanen blijken ook minder gevoelig voor de uitbreidingsmoeheid die zich in veel Europese landen meester maakt van de publieke opinie. Dat wil overigens niet zeggen, dat de EU en de lidstaten zich niet serieus met de politieke en economische betrekkingen op het continent moeten bezighouden. De EU is echter in de eerste plaats een economisch verband en is aan een politieke invulling van haar identiteit nog nauwelijks begonnen. Dat was met 15 lidstaten al een hele opgave, met 27 is dat niet gemakkelijker geworden. Het gaat soms alle kanten op en het is nog wennen.

Rome

De EU is na de val van de Berlijnse muur zelf ook op een merkwaardige manier omgegaan met de buurlanden. Deze worden tegenwoordig allemaal langs de digitale meetlat gelegd: lid worden ja of nee. Nog niet zo lang geleden had de EU verschillende nauwe politieke en economische relaties die niet per se bedoeld waren als voorportaal van lidmaatschap, maar gewoon om de al nauwe betrekkingen in een goed institutioneel kader te gieten en de samenwerking dáár te intensiveren waar beide partijen dat wensten en gewoon goed te onderhouden bij tevredenheid met het bestaande. De relaties met de Europese Vrijhandelsassociatie (die nu bijna allemaal lid zijn geworden) en de Middellandse Zee-landen zijn slechts een voorbeeld. Er leidden meer wegen naar Rome. De veel creatievere manier in de omgang met politieke en economische verschillen is moeilijk terug te vinden in de huidige omstandigheden, terwijl de zachte macht van de EU

befaald was. Of dat is uit superioriteitsgevoelens over de eigen organisatie, of omdat de internationale politieke verhoudingen scherper zijn geworden na de Koude Oorlog, zodat diversiteit in relaties een luxe is geworden, maakt niet zoveel uit. Het resultaat is dat de tegenstellingen in Europa weer op scherp staan.

Energiëdiplomatie

Het binnenloodsen van bijvoorbeeld Oekraïne in de NAVO kan wel betekenen dat de belangrijkste gascorridor, als we de complexe materie vertalen naar alleen de energiebelangen, onder het NAVO-veiligheidsnetwerk komt te vallen. Maar zal dat de voorzieningszekerheid verbeteren? Wellicht dat het Europese Energiehandvest of het Energiegemeenschapsverdrag met naburige landen dan een interessante rol kunnen gaan spelen om de energierelaties op het continent voort te zetten. Niettemin zal Rusland nog verder gesterkt worden in het ontwikkelen van alternatieve routes ten nadele van de corridor door Oekraïne. Verder zal het de inspanningen willen vergroten om de route van het Centraal Aziatische gas te controleren. Een land dat zich geïsoleerd voelt zal sterker vanuit de nationale (politieke en economische) veiligheid opereren dan een land, dat meedoet aan de integratie van verschillende economieën. Het lijkt soms wel of de VS een goede relatie tussen de EU en Rusland niet ambiëren. De vraag is wat de EU-lidstaten dan ambiëren. ■

Coby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme, hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de Algemene Energieraad.